

Kérdések a Magyar Grammatikából
[Rumy Károly Györgytől]

Saj. kézír. 4-x. 16 lev.

1823. Jul.

Kérdések a Magyar

I. A' Grammatikából.
I. A' mondásnak főbb részeiről.

1. Hány főbb részből áll minden mondas?

F. Három főbb részből.

2. Melyek ezek a' főbb részek?

F. A' Subiectum, a' Predicatum
és a' Copula.

3. Mi a' Subiectum?

F. A' Subiectumnak nevezzük

azt a' szót a' mondasban,
a' melly a' fő tárgyat jelent,

mellyről valamit mondunk. Ebben
p. o. a' leves hideg volt, Subiectum
is: a' leves. Ez #

4. Mi a' Predicatum?

F. A' Predicatum azt a' tulaj-

donságot vagy változást

adja elő, mellyet a' Sub.

jectumról mondunk; - mi,

nem az előbbeni mondasban

ez: a' hideg. A' Predicatum több.

nyire vagy másalérthető (Adjecti-
vum) vagy ige, mivel ezek

I. A' mondas-
nak főbb re-
széről.

A' Subiectum
többnyire Sub.
szóval, mint
p. o. leves
vagy a' mi
ennek hely-
tartója, p. o.
Proomen, mint
hogy a' Magában
éltetőből
lehet tulajdon-
ságokat vagy
változásokat
előadni vagy
mondani.

jelentenek tulajdonságot, változást, és
állapotot. (összekötő szó)

5. Mi a' Kopula vagy is a'
foglalo ige?

F. A' Kopula ez az ige
lenni, t. i. vagyok,
vagy van; voltam, voltál,
volt, ^{létezik} s a' t.

6. Mellyik ebben a' mondas-
ban: a' Rómaiak jó Ka-
tonák voltak a' Sub-
jectum, a' Predicatum és
a' Kopula?

7. Hát ebben a' két mon-
dasban: én ember vagyok;
te beteg vagy, mellyik
a' Subjectum, a' Predicatum
és a' Kopula?

8. Mindenkor ki vannak e'
téve a' mondasban ezek
a' három főbb részek ≡
a' magyar nyelvben?

F.

F. Ezen három főbb részei
a' mondanak nincsenek
a' magyar nyelvben min-
denkor világosan kitéve,
így hogy néha két, néha
pedig csak egy szóból láttá-
k a' mondas állani, mi-
vel hogy a' többi tagok csak
a' nyilván kitett tag alatta
értetődnek. Ugyan is

a. Valamikor a' Predikátum
igéből áll, a' Kozma min-
denkor benne van a' Predi-
kátumban, p. o. én írok; az
atyám írt. írok ezt teszi
esedekképpen, író vagyok;
írt ezt: író volt.

b. a' Magyarban még a' Szubjektum
is elhagyhat rendszerént,
valamikor a' személyes névből
(Pronomen personale) áll, és benne
különös erő nem fekszik, a'
mit a' Németben nem tehetjük.
Ha

egészséges; a' gyermekek is
egészségesek, a' télen a' na-
pok rövidék; a' Magya-
rok derek Katonák.

9. Honnan tudhatom meg,
hogy a' mondasban mettyik
Kömla maradt el, a' van
e' vagy pedig a' vannak?

F. ~~Itt~~ Onnan, mivel a' Predi-
katum akkor, mikor a' Kömla
van maradt el, az Egyesben
(in Singulari), mikor pedig a' Kömla
vannak maradt el, a' Többes-
ben (in Plurali) áll. p. o. a'
nyár meleg; a' Magyarok
derek Katonák ~~Itt~~ i. vannak.

10. ~~Itt~~ Vannak e' a' magyar
nyelvben olyan mondatok,
a' melyekben a' van és a'
vannak kitétetnek?

F.

F. Igen is, Kivalképpen minden
mondásokban, a' mellyekben
a' van vagy vannak egyez-
s mind a' predikatumot és
a' Közlőt foglalja magá-
ban, p.o. ma hideg van,
ma kevesebb ^(wenig Leute) ~~vannak~~
vannak a' theátrumban, a'
tavasz ^{szél} ~~vannak~~ ^{szél} van, a' katonák soha
11. Mikor elmondhat a' Subjek-
tum is reka a' mondásból,
a' magyar nyelvben?
F. Kétségtelenül.

F. Mikor a' Németben a' Szob-
jektum a' személyes névmásból
a'k p.o. a' feleletben e' Kérdésre:
Wo ist dein älterer Bruder?
hol van a' bátyád? Er ist
Krank, beteg; ~~es~~ vagy:
Er ist zu Hause geblieben,
otthon maradt;

12. Van e' mindenkör a' mon-
dásban Kópula vagy
összekötés a' Szubjektum és
a' Predikatum között?

+ neveretesen
a' Flatarozóknál
(Adversia) mellett.

F. Vagyon legalább implicit:
mert mikor a' predikatum
ige, p.o. e' mondasban: a' madár
énekel; az atyám is etc.,
akkor az ösevekötő szó
már ~~az~~ a' predikatumban
befoglaltatott és azért
akkor nem kívántatik
különös Koppel.

(Grammatikai gyakorlásokat
a' Koppelről, lásd Mártonnak
magyar Grammatikájában
10-15 dik lapon.)

11. A' Substantivumok²
vagy Magábanértetők² formáltatásairól.

(Mártonnak Grammatikája
32 - 40 ig lapon.)

13. Honnan formáltatnak
a' Substantivumok?

F.

tó, lacus, tavacska (töracska helyett, euphonianak okáért);
Kő lapis, Kövecske; fű herba, fűvecske; — asztal mensa, asztalocska és asztalka;
Kalap, pileus, Kalapocska és Kalapka; madár, avis, madaracska és madárka; —
ezüst argentum, ezüstöcske (öcske, mivel is hosszú a positio vagy helyheztesés által). ^{formáló végezet}
F.C. né (származtatott szöcska) által (né szöcska jön ezen régi megavult szöcöl nő az-az feleség, uxor, a' honnan nötelek, celebs). Egy formáltatnak asszonyi magábanérthetők a' férfini magábanérthetőkől, mint a' német nyelvben inn szöcska által p. o. Császár, Császárné, (Kaifer, Kaiferinn); Herceg, Her-

hercegné (Fürst, Fürstin);
Gróf (comes), Gröfné; Szakács,
coquus, Szakácsné, coquina;
Szabó, sartor, Szabóné's a't.

14. Micsoda formáló végeret
által lehet legtöbb Szubstan-
tívumokat a' Szubstantí-
vumokból formálni?

F. ság és ség végeret által,
a' melly jelent:

a. törvényhatalmat (Gerichts-
barkeit, jurisdictio), a' bir-
tokat (Herzöget, mint
a' német nyelvben - thum
és - schaft), p. o. Herceg,
hercegség (Herzogthum,
Fürstenthum), Gróf, grófság;
Pépost, Pépostság; Úr, ura-
ság (Herrschaft).

b. méltóságot, hatalmat, tiszt.
ségét. p. o. Király, Királyság

(dignitas regia), Kapitány
(Hauptmann, Rittmeister)
Kapitányság (Hauptmanns-
stelle, Rittmeistersstelle).
Postamesterség (Postmeister-
amt), Papság (dignitas vel
munus Clericorum), Professor-
ság (munus Professorum).
c. formál öszvegyűjtő substanti-
vumokat (Collectiva) is
p.o. Generálisság (die Genera-
lität oder sämtliche Gene-
rale), a' Papság (Clerus, die
Geistlichkeit), a' Nemesség
(nobilitas, der Adel), a' Zsi-
doság (die Judenthumb) etc.

15. Micsoda végeztek
által lehet az igéktől
Substantívumokat formálni
és mi módon?

F.

nagy-

ja

+ egy cselekedet,
néha is valami
előhozottat
jelent és

F. 1. as, es formáló végezet
által, a' mellyt a' gyökerez
szóhoz ragasztatik
p. o. ad (dat) adás (da-
tio, datio, datum); ír, írás
(scriptio, scriptum, dat scriptum,
di scriptum); olvas (legit),
olvasás (lectio, lectura,
dat lectum); Kér (petit) Kérés
(petitio, di litum); Kérd (interro-
gat), Kérdés (interrogatio).

2. at és et formáló vé-
gezet által, a' melly
előhozott cselekedetet
jelent p. o. akar (vult),
akarat (voluntas), gondol
(cogitat), gondolat (cogitatio),
ruház (vestit), ruházat (ve-
stitus), parancsol (mandat),
parancsolat (mandatum),
rajzol (delineat), rajzolat (de-
lineatio), Szeret (amat) Szeretet (amor).

3. tal, tel, vagy atal, atel
formáló végezettel által, a' melly
valamennyi előhozottat vagy
cselekedetet jelent, és csak
egynehány regulátlan iekhez,
a' mellyektől ^{e' végre} sz vagy szik
szóttagot el kell venni;
ragasztatik p. o. eszik, e
étel; iszik, i, ital (potus);
hisz (credit, fidem habet, reglaubt);
hi, hitel (fides, Glaubwürdig,
krit). — Ide tartozik is:
jő (jön), venit, jövetel (adventus).

16. Micsoda formáló végezettel
lehet az Adjectivumokból
legtöbb Szubstantivumot
formálni?

F. - ság, ség formáló vége-
zettel, és pedig Abstractu-
mokat p. o. jó (bonus), jóság
(bonitas); nagy (magnus),
nagy-

4. ék,
néha-alék,
-elék for-
máló vége-
zettel által,
a' melly
valamennyi do-
lognak részét
jelent p. o.
marad (manet)
maradék
(~~est~~ reliquiae,
das Uebrige,
bleibend);
hasít (fin-
dit, r. falkat)
hasíték (fissura,
rima, r. falka)
fliz, dr. falka
5. alom, da-
lom, odalom
formáló végezettel
által a' kemény
szókban vagy
elem, delem, ödelem
máha szókban.
E' végezettel majd

foganatját, majd
birtokát annak,
a' mit a' gyökeres
szó jelenté, megje-
gyezi. p. o. fáj
(doler), fájdalom
(dolor); bír (possi-
det), birtadalom
(possessio, regnum).
fél (timet), féle-
lem (timor).

B. mány, mény;
vagy vány, vény
formái végezettek
által. Az első va-
lami előhozottat
tesz, a' másiknak
jelentése kuta-
rozatlan p. o.

tud (scit), tudo-
mány (scientia);
ad (dat), adomány

(donum), vet (semi-
nat), vetemény (sementis).

Költ (tingit), költemény (fictio poëtica).
tanít (docet), tanítvány (discipulus, Zörling).

nagyság (magnitudo);
drága (carus, theus), drá-
gaság (caritas, Theuring);
olcsó (vilis, wohlfeil), olcsóság
(vilitas, Wohlfeilheit) etc.;
jószívű (gutherzig), jó-
szívűség (Gutherzigkeit),
hitetlen (unglanlig, incre-
dulus), hitetlenség (des Un-
glaube, defectus fidei); -
tudatlan (inscius), tudatlan-
ság (inscitia, ignorantia),
ártatlan (innocens), ártat-
lanság (innocentia),
lehetetlen (impossibilis),
lehetetlenség (impossibi-
litas).

Aut. s. d. i. k. e. n.

III. Az Artikulusról
vagy Nemszóska-ról.
(Mástonnak Gramm.
(40-42 lapon.)

17. hány artikulus vagy is
nem szóska van a'
magyar nyelven?

F. Kettő, mint a' német
nyelven. Az egyik
a' meghatározó (der bestimmte);
az, a' (der, die das);
a' másik határozatlan
(der unbestimmte): egy
(ein, eine, ein).

18. Mit kell ezekről megjé-
gyezni?

F. hogy a' Magyarban
mind a' kétféle Artikulus
változhatatlan. p. o.
az ember, az embernek,
az embert; egy ember,
egy embernek, egy embert 3 a' t.

19. Mit kell különösen a' határozatlan Artikulusról megfigyelni?

F. Hogy a' magyar nyelvben nem oly sokszor fordul elő, mint a' német nyelvben.

20. Micsoda regulaival lehet az ezzel határozatlan Artikulussal való élet a' magyar nyelven meghatározni?

F. Mikor a' Németben Predikatum előtt az határozatlan Artikulus áll, akkor a' Magyarban semmi Artikulus p. o. ich bin ein Mensch, én ember vagyok, die Freigebigkeit ist eine schöne Eigenschaft, az adakozás szép tulajdonság. Mikor pedig a' Subjektum előtt Németben az határozatlan Artikulus áll, akkor a' Magyarban a' meghatározó Artikulussal kell elni. p. o. ein gutes Reitpferd ist jetzt ein theureres Gut, - a' jó párpa most drága jószágok.

(Gyakorlásokat a' Magyar Ár-
szólásról lásd Mártonnak Magyar
Grammatikájában.)

IV. A' Genitivusról és Dati-
vusról. (Másk. Magyar Gram.
p. 49 etc.)

21. Mirel lehet a' beszédben előfor-
duló Genitivust, a' Dativustól
megismerni?

F. A' Genitivus mellett a' magyar
nyelvben mindenkor áll még egy
más Substantivum, a' melly annak
birtokját jelenti, és a' melly a'
Németben a' Genitivusnak előtte,
a' Magyarban pedig rendszerint
utánna áll, még pedig a' mi
nyelvünkben ragaszkodással
(affixummal) p. o. az Istennek
az akaratja, der Wille Gottes;
az atyámnak akaratja, ~~der~~ der
Wille meines Vaters, a' grófnak
jószágai, die Güter des Grafen.

22. Mit kell különösen a' Genitivus-
ról megjegyezni?

F. Magyarul a' Genitivus igen gya-
Kran megrövidítve áll az-az nak
vagy nélkül terminatio nélkül, és ekkor
utána az Artikulus elmarad p. o. az
Isten akaratja szent. A' megrövi-
dített Genitivust arról könnyű észre
venni, hogy utána a' Substantivum
ragasztékkal áll, és ezen okból
stíkszerűen is a' megrövidített Geni-
tivust Apostrophussal (kihagyóval)
megjeleni így: az Isten akaratja.

23. Mikor nem lehet a' Genitivust
a' magyar nyelvben megrövidíteni?

F. Mikor a' Genitivus előtt a' megha-
tározó névmás az, az vagy
azaz áll p. o. az városnak
a' lakosai, die Einwohner dieser
Stadt; annak a' háznak a' ka-
mjaja, das Thor jenes Hauses.

24. Mikor a' magyar nyelvben
a' Genitivust, melly a' bíró Substan-
tivumot jelentené, rendszerint el-
hagyjuk?

F. Mikor valamelly felvett tárgynak
több birtokait vagy részeit számlálom
elő, vagy kérdezem valakitől, akkor
ezt a' Genitivust, melly a' bíró Substan-
tivumot jelentené, rendszerint elhagyjuk,
és meglegezzünk ezzel, hogy a' beszéd
elején egyszer említettük; de azért
magyarul a' ragaszkodást (Suffixumot)
el nem hagyhatjuk. p.o. ha egy festett
madár részeit kérdezném, először ezt
kérdezném: micsoda ez? Felelet: madár.
Azután: hol van a' feje? (nem: annak vagy madárnak
a' feje?) wo ist sein Kopf?

(Gyakorlatok a' Genitivusról
és Dativusról Martonnak Gram-
matikájában p. 15 - 27.)

25. Míképpen a' birtokos é (éposseffi-
vum), mellyet a' régi Grammatikusaink
Genitivusnak tartottak, németül té-
te.

(Márt. Gram.
112. p. 18 fgg.)

teik Ki?

F. 1. a' birtohos é a' Kérdő monda-
sokban és a' feleletekben németül
így fe'etik Ki: gehört. p.o. Kie
er a' Kalap? wem gehört dieser
Hut? F. a' Mihályé, den Michael.
Kie er a' zsebkönyv? F. az öcsémé.
Kiei ezek a' könyvek? wem gehören
diese Bücher? F. i. a' tanítóméi. Kiei ezek
a' juhok? F. az Uraságéi.

2. mikor er a' birtohos é más Geni-
tivus után fordul elő a' mondasban,
és a' Subjektum helyén áll, akkor
németül ezen bírást jelentő névmással
(pronomin possessivo) kell kitenni: sein,
seine sein; ihr, ihre, ihr; mikor pedig
Predikátum helyén áll ezzel tesszük
Ki: gehört; néha így: ist des 's a' t.
p. o. az öcsém Kalapja még egészen
új, de a' Ferencré már viselte, der
Hut meines jüngern Bruders ist noch
ganz neu, aber des Franzens seiner ist
schon abgetragen. Az örnek a' bőve
jó kesztyűk és nadrágoknak, de
a' szurvasé sokkal jobb, mert erősebb
és tartósabb. Das Leder des Rehes ist gut zu
Handschuhen und Hosen, aber des Hirschens seines

ist viel besser, denn es ist stärker und
dauerhafter. Ez a' ménes a' városé.
Diese Stuterey gehört der Stadt. Mind-
nyájan az Uréi vagyunk. Wir sind alle
des Herrn.

(Gyakorlások a' birtokos cível
Mártonnak gramm adkájában
28-32 lapron.)

V. Az Adjectivumokról vagy
Mássalérthetőkrol. (Gram.

Martonii p. 106/99.)

26. Mit jegyzetünk az Adjectivumokról
vagy Mássalérthetőkrol, a' mi azok
nak Declinációját (ejtegetését)
illeti?

F. hogy az Adjectivumok, mikor a'
Substantivumai előtt állanak,
változhatatlanok. p. o. jó ember,
jó embernek, jó embert etc. Szorgal-
matos deák, szorgalmatos deáknak,
szorgalmatos deákokat.

27. Mikor kell tehát a' magyar nyelvben az Adjectivumokat változtatni (declinare, flexere)?

F. Mikor az Adjectivumok a' Substantivumai nélkül ^{akkor} (vagy azoknak helyett) ~~át~~-fordulnak elő. p. o. micsoda gombokat vettél? Was für Knöpfe hast du gekauft? F. En sárgákat vettem. Ich habe gelbe gekauft.

28. A' több Különös tulajdonságai között a' magyar nyelvnek melyik igen nevezetes az Adjectivumokban és Participiumokra (Részecskék) nézve?

F. Hogy mi Magyarok nem csak az Adjectivumot szoktuk a' Substantivum elébe tenni, hanem a' mellesleg való magyarázatokat (Appositivokat) is, így hogy azokat előbb Adjectivumokká változtatjuk. Mikor az ilyen magyarázatok vagy Határozókból vagy Elölutoljával összevetett szövekből állanak, akkor
ezek -

ezeket egyébképpen nem változtat-
hatjuk Adjectivumokká, hanem úgy,
hogy a' mellett álló igének Részesü-
lőjét (Participium) vetjük utána, melly
a' nélkül is Adjectivum, vagy pedig
ezen részesülőket: való, lévő. Ez az
oka, hogy a' magyar nyelvben ez
a' való, lévő (existens, befindlich)
igen gyakran előfordul. Az ezekkel
való élést nyelvünkben a' Németek
és Tótok rendkívül nehezen tanulják
meg. A' Németek az ilyen mondasókat
főbbnyire megosztják, és a' mi részesülő
Adjectivumunkat vagy így írják le:
a' melly (welcher) - van, volt s a' t,
vagy pedig minden ige nélkül, csak
utána téve a' Substantivumnak
p. A' tornyokban lévő harangok
die Glocken, welche auf den Thürmen sind,
vagy: die Glocken auf den Thürmen.

(Gyakorlatok az Adjectivumokról
Mártonnak Grammatikájában)

#

VI. A' Pronomenekről vagy
Névmásairól. (Gram. p. 60/99)

29. Hogy élnek a' Magyar nyelvben
a' birást jelentő névmásaival
(*pronominibus possessivis*)?

F. Kétféleképpen:
a. Mikor a' Substantivum után
nem következik, élnek ezen birást
jelentő névmással: az enyim (*meus*),
a' tied (*tuus*), az övé (*suus, sua, illius*)
a' miénk (*noſter*), a' tiétek (*veſter*), az
övék (*illorum* ^{illarum} ~~illorum~~).

b. mikor pedig a' Substantivum
mellette áll, akkor a' birást jelentő
névmásait helyett élnek Suffixumok-
kal (ragaszkodókkal), a' melyekben
a' névmásai elvannak rejtve

p. o. *meum* *ſunt*, az én kalapom
vagy csak a' kalapom, ^{az én kalapom} a' te kala-
pod vagy a' kalapod, *ſein* oder *ihr*
ſunt az ő kalapja vagy a' kalapja.

(Gyakorlatok ^{a' Pronomenekről} Mart. Gram. - ban p. 40 - 49.)

VII.

Kérdések a'
Magy. Gram. ból
3.

VII. A' Magyar Utöljárókról
(Postpositiókról . p. 87 fgg.)

30. Vannak e' a' magyar nyelvben
Prepositiók (Elöljárók)?

F. A' magyar nyelvben Prepositiók
helyett Utöljárók (Postpositiones),
és ezek mindenkor az első ejtés
(Nominativus) után szoktak
tétettetni p. o. a' templomban,
in der Kirche; a' szobában, in
dem Zimmer; az asztalban, auf
dem Tische; az ablakból, aus
dem Fenster! Kalap nélkül, ohne
Hut; pennával, mit der Feder;
az ágy alatt, unter dem Bette;
az ellenség ellen, gegen den Feind.

31. Megmaradnak e' ezek az Utöljárók
a' Substantivumok után minden vál-
tozás nélkül?

F. Majd csak nem minden Utöljárók
megmaradnak a' Substantivumok
után. Csak a' val és vel utöljáróban
v euphoniának okáért az előtte
álló consonára változtatik p. o.
Késsel

Késsel (nem késsel) mit dem Messer, bottal
(nem bottal) mit dem Stocke. A határozó
Névmászáiban az és ez pedig azzal és
ezzel helyen némelyek mondják és írják:
aval és evel (vagy ával, ével).

32. Össze lehet-e az Utójárókat a
Személyes Névmászáival tenni, úgy
mint a Substantívumokkal?

F. Nem. hanem a Személyes Névmászái
az Utójárókkal mint Ragasztékok
(Suffixa) összekötetnek p.o. tőlem vagy
én tőlem (nem éntől), tőled vagy te tőled
(nem tetől), tőle vagy ő tőle (nem őtől),
tőlünk vagy mitőlünk (nem mitől) etc.

Hozám, hozzád, hozzá, hozzáuk, hozzájuk
hozzájok (zu mir etc.). Értém^{véretem} (für mich)
érted, ^{+v² érted} érte vagy érte, értünk (értünk),
értetek (értetek), érték (értetek) etc.

33. Mikor kell a Személyt a ragasztékos
(affixumos) utójárók eszébe kitenni,
p.o. én tőlem, én nálam, én bennem,
én érettem s.a.t.

F.A. mikor a Személyben emphasis (Nach-
druck) p.o. én nálam nem volt (bey
mir war er nicht); én tőlem nem hallottál
(von mir hast du es nicht gehört). 2.

6. mikor egy személy másik személyben
oppositóban ^{van} p.o. mikor tegnap ~~ma~~
én nála volt, ő nála senki otthon
nem volt.

(Gyakorlások Márton Magyar
Grammatikájában, 50-64 lapon).

VIII. Az Igéről. (Gramat.
p. 126 - 184.)

34. Kétféleképpen hajtogatódnak a'
Magyar nyelvben a' cselekvő igék?

7. Kétféleképpen, t.i. a' meghatározott
és a' határozatlan formában (forma
determinata et indeterminata, bestimmte
und unbestimmte Form) p.o. a' határozatlan
formában: várok (ich warte), vársz, vár,
várunk, vártok, várnak. a' határozott
formában pedig: várom (ich erwarte es,
ihn, sie), várod, várja, várjuk, várjátok,
várják. Kérek (ich bitte), kérsz, kér,
kérvünk, kérték, kérnek; - a' határozott
formában pedig: kérem (ich bitte es, ihn, sie),
kéred, kérti, kérjük, kérték, kérik. etc.

*

35. Micsoda regulák által lehet azt meg-
határozni, hogy a' beszédben a' meghatá-
rozott vagy pedig a' határozatlan formával
kell-e élni?

F. A' határozott formával csak akkor kell
élni, mikor a' cselekvő" igének tárgya szorosan
vagy individualiter meghatározott, tudnillik:

A. mikor az igének tárgya (az az Accusativus)
előtt a' határozó Artikulus áll, p.o.
ich sehe den Thurm, látom a' tornyot;
ich verstehe die Regel, értem a' regulát;
ich liebe die Wissenschaften, szeretem a'
tudományokat. Ide tartoznak is
a' Nomina propria, a' melyek, Artikulus
nélkül a' tárgyat ~~a' tárgyat~~ szorosan
határozzák. p.o. már látom Pörsonyt,
ich sehe schon Preßburg; olvastad már
Lieszt? hast du Lieszt schon gelesen?

B. Mikor az igének tárgya nincsen
nyilván kitéve, hanem annak helyett
a' német nyelvben a' mutató névmással der, die, das (ez),
dieser (ezem) / jener (amaz) Accusativusban
áll p.o. diesen kenne ich nicht,
femert nem ismerem; das habe ich
gekauft, azt vettem, das weiß ich nicht,
ezt nem tudom; das verstehe ich (ert) értem.
Sokszor

Sokszor az elhagyott tárgy a' né-
met nyelvben ^{az es} ~~az~~ határozatlan mutató
névmással által Kitétetik, p. o. ich weiß
es; ich sehe es nicht. Woher weist du es?
hast du es gehört? Némiellykor a'
Németben az es vagy das Névmással
elhagyatik, de még is a' Magyarban
akkor mindig a' határozott formával
kell élni p. o. ich weiß (t. i. es, oder das,
wovon die Rede ist) tudom; ich verstehe
(t. i. es, oder die Sache) értem.

c. mikor az igének tárgya vagy Accusa-
tivus afférmal fordúl elő. p. o.
du kennst die Hand meines Vaters,
esmered az atyám irását; ich kenne
keines von seinen Geschwistern, egyik
testvéredet nem ismerem.

d. mikor az igének tárgya vagy Accu-
sationa a' Következő szavak:
magamat (mich selbst), magadat,
magát, magunkat, magotokat, ma-
gokat; őt (ihn), őket (sie)
egymást (einander); egyiket sem (Kein-

nen von beyden). p.o. ich sehe mich im Spiegel,
látom magamat a' tükröben; er be-
trüget sich, csalja magát; ich sehe
ihn oft im Theater, sokszor ötet
látom a' theátrumban; ^{+wir sehen} sokszor látjuk
^{einander oft} egymást a' kávéházban; ich kenne
^{in Kaffeehaus,} Keinen von beyden, egyiket sem esme-
rem.

e. Mikor az ige után a' meghatározva
kített cselekedet, mint az igenek tárgya
következik, a' melly cselekedett töblnyire
hoggy conjunctival kezdődik. p.o. re-
ményem, hoggy engemet ma meglá-
togatd, ich hoffe, dass du mich heute
besuchen wirst; sajnalom, hoggy beteg,
ich bedauere, dass er krank ist. —
Az ilyen mondasokban mindig az
Pronomen ki hagyattott, p.o. (Az) látom,
hoggy sok dolgod van; sajnalom (azt),
hoggy beteg. Innen következik, hoggy
ollyan ige, a' mellyek ~~nem~~ ^{consonant} ~~consonant~~
vással ~~nem~~ ^{consonant} ~~consonant~~ ^{tanak}, az ollyan
meghatározva kített cselekedetek előtt,
a'

a' mellyek hoggy conjunctional kezdődnek,
~~sem~~ a' meghatározott formában sem
fordulnak elő. p.o. meg kell mondani:
attól tartok (nem tartom), hogy el
nem jó, -mivel tartok nich fürchte
(timeo, metuo) "értelmeben ~~semmi~~^{nem}
Accusationus hanem töle kíván.
Hasonlóképpen: attól félek, hogy meg-
betegszik.

Jul 16. Mai.

